

ÁLLATTANI ÉS VADÁSZATI FOLYÓIRAT.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN ÉS 16-ÉN.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 3 FRT.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF

és

csíkszentsimoni és ernyesi

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

A madarak kitöméséről.

— Irta Dr. Lendl Adolf. —

I.

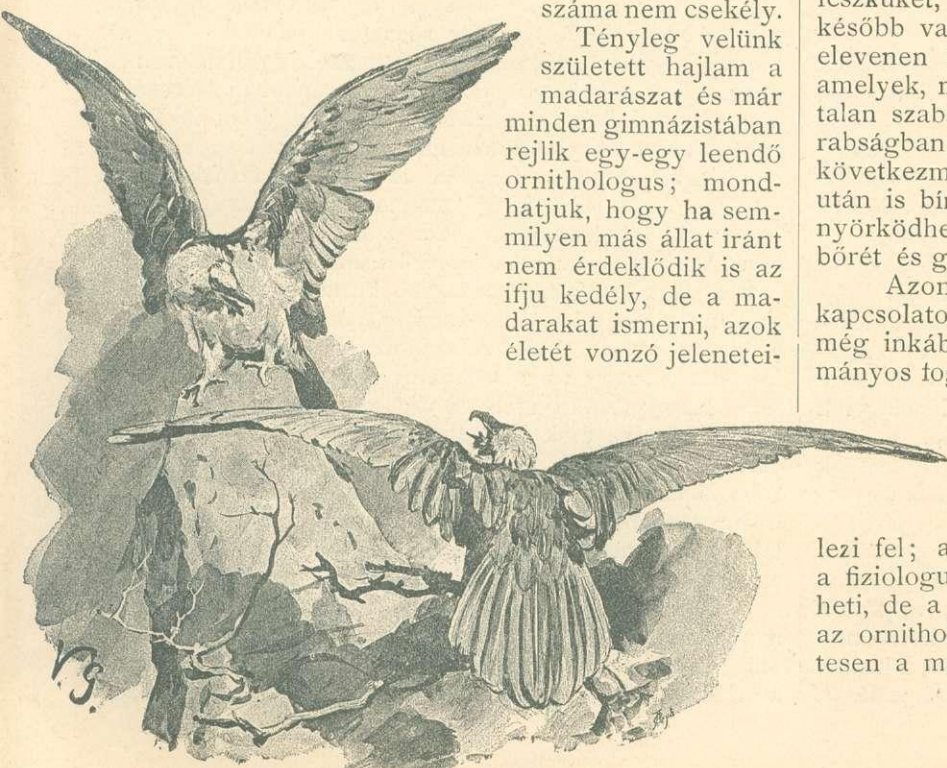
Legkedvesebbek előttünk az összes állatok közül a madarak; nem csoda tehát, hogy még hazánkban is az igazi, meg az ugynevezett «ornithologusok» száma nem csekély.

Tényleg velünk született hajlam a madarászat és már minden gimnázistában rejlik egy-egy leendő ornithologus; mondhatjuk, hogy ha semmilyen más állat iránt nem érdeklődik is az ifju kedély, de a madarakat ismerni, azok életét vonzó jelenetei-

ben megfigyelni, ahhoz bizonyára van kedve. Ennek oka azonban nem csak mibennünk van, hanem még inkább éppen a madarakban rejlik, abban t. i., hogy csinos, élénk voltak, érdekes életmódjuk, kedves viselkedésük, énekük és sok egyéb kellemes tulajdonságuk miatt szeretjük őket. Ennek a szeretetnek azután az a következménye, hogy már fiukorunkban kiraboljuk fészüküket, kiléssük és üldözzük őket, majd Flóberttel, később vadászfegyverrel rakásra is löjük, vagy pedig elevenen hatalmunkba kerítjük a szegény párakat, amelyek, mint egyetlen más állat sem, valóban a határtalan szabadságra vannak teremtve s életfogytiglan rabságban, kalitkában tartogatjuk őket. De természetes következménye e szeretetnek az is, hogy még haláluk után is bírni akarjuk őket, legalább látásukban gyönyörködhesünk: kitömjük tehát az elejtett madarak bőrét és gyűjtőszendélyünknek e révén is áldozunk.

Azokban nemcsak e fiatalkori szenvedélyünkkel kapcsolatos a kitömött madaraknak gyűjtése, hanem még inkább összefügg az a vadászattal és a tudományos foglalkozásokkal és éppen e komolyabb törekvések adták meg azt az alapot, amelyen a madárkitömés mint tudományos és művészi foglalkozás kifejlődhetett. Mai nap általában az előhaladás a zoológia minden ágazatában a legtökéletesebb preparációkat tételezi fel; az anatómus, a mikroszkóppal foglalkozó, a fiziologus tudománya technikai részét nem nélkülözheti, de a szisztematikusát sem s innét van az, hogy az ornithológiával oly szorosan kapcsolatos természetesen a madárkitömés is.

* * *

Szakálas keselyűk. (Ornithol. kiállítás.)

Öt éve most, hogy a M. N. Múzeum kötelékéből kiléptem és állattani laboratóriumomat a nyilvánosságának adtam át. Láttam külföldön kitömő intézeteket, nem csak egyet, mert ott minden városban van legalább egy-egy preparátor, sőt több is, akinek főfoglalkozása, vagy néha csak mellékkeresete a madárkitömés; — s habár nekem ugyan legkevésbé sem

volt szándékomban azok mesterségét következő életéveimben útmutatóul elfogadni,

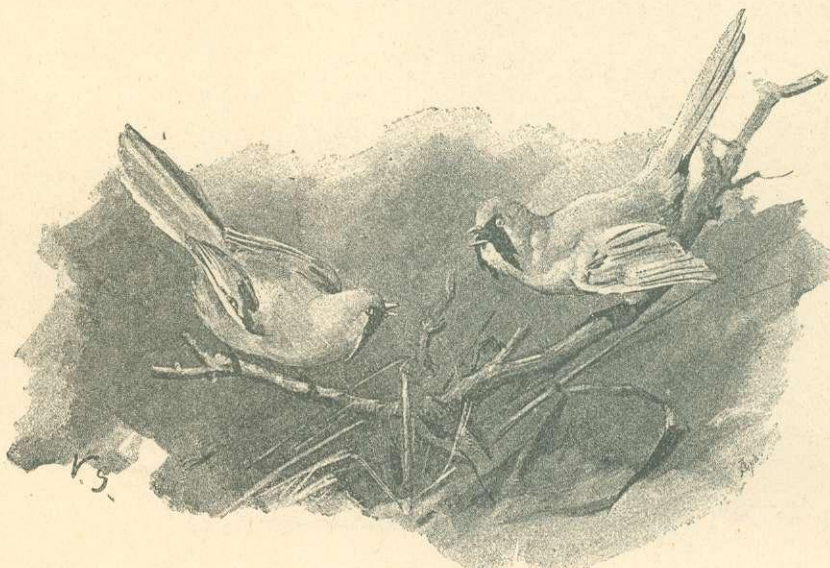
mégis meg voltam győződve arról, hogy intézetemben a madárkitömésre is nagy gondot kell fordítanom,

mert éppen ez az, ami leginkább vonzza a nagy közönséget s az összes madárkedvelőket intézetemhez kötheti. Ennek következtében el is voltam határozva arra, hogy minden tölem telhetőt elkövetek és a nagy közönséggel a szép ornithológiát megkedveltetem. Azt hittem

szólván konkurrenczia nélkül fog állni intézetem; mert míg a külföldön mindenki, aki madarat lő, azt ki is tömeti, addig nálunk az erre való hajlandóság még nem fejlődött ki, preparátoraink sincsenek tehát. Éppen ezért egyik feladatomból tűztem ki, az ornithologia iránt való élénkebb érdeklődést — amilyent a külföldön tapasztaltam — hazánkba is átültetni és

e szellem fejlesztésével kapcsolatban preparátorokat is nevelni. Prakszisomban előhaladva azonban csakhamar beláttam, hogy tévedésben voltam; nálunk is, talán csak úgy, mint a külföldön, szeretik a kitömött állatokat, a vadásztrofeákat s kivált a madarak állnak becsben; kitömő is van szerte az országban, ki hinné! száznál több, majdnem minden városban van egy-egy.

Csak hogy a magyar vadászközönség mégsem vette igénybe művészkedésüket s a szakornithologusok még kevésbé; inkább elbajlakodtak a vadászok maguk madarai kitömésével, vagy pedig Bécsbe küldték zsákmányaikat kikészítés végett. Mert tudni kell, hogy magában Bécs városában 1893-ban 49 madárkitömő folytatta mesterségét; minthogy azonfelül Ausztria minden városkájának is van és régóta megvolt a maga egy-két, vagy több preparátora: könnyen elkép-

Barkós czinkék. (Ornithol. kiállítás.)

zelhető, hogy ez a 49 kisebb-nagyobb bécsi czégúgyzólván csak Magyarországból élt meg. Érdekemben volt megtudni ennek okát is, ami különben éppen nem lepett meg: azért tömettek magyar vadászaink, madárkedvelőink és gyűjtőink Bécsben, mert előzőleg mindegyik már egyszer megjárta itthon és a hazai mesterek munkájával nem volt

Az „első“ sneff.

— A Természet eredeti tárczája. —

Kedves szerkesztő barátom!

Itt vagyok a pomázi erdőben. Hosszú megszakítás után, a fővad tilalmi ideje óta először. Igen itt vagyok, mert „ők“ is itt vannak.

Remélem t. olvasóid között nincsenek azok a „bizonyos“ gyengébbek, kiknek közelebbi magyarázatot kellene adni, hogy kik, vagyis inkább, mik azok az „Ök“. Neked azonban mégis megsugom (honny soit qui) hogy az „ők“ alatt széles ez országban az erdei szalonkát értik.

Az ugynevezett előörsök már rég itt vannak. Legalább ilyeneknek tartja a legtöbb vadász a barázdabillegetőt, vadgalambot, seregélyt és pacsirtát. Hogy mennyiben lehet ezek megjelenése folytán a szalonkára következtetni, tudja minden megfigyelő. A barázdabillegetők egész társaságával találkozunk már januárban, február elején csapatszámában vannak mindenfelé a vadgalambok és seregélyek, de azért senkinek sem jutna eszébe ugyanakkor sneffeket is keresni!

Sajátszerű egy vad ez a sneff. Különös, hogy mikor ezek érkeznek, a profeszionátus vadászt, az igazi vadászt, a Sonntags-jágert és még tudja isten hányféle válfaját a vadászoknak, mind meglepi egy még nem determinált bacillus, mely még a chinin által sem gyógyítható láznak az okozója. Nem tudom, hogy engem, mint régi vadászt,

a vadászok melyik specieséhez sorolnak szisztematikuskaink, annyit azonban tudok, hogy magam sem vagyok lázmentes. Különös az, hogy a sneff egész évben egyforma, mindig szép, elegáns madár s engem például — s azt hiszem, sokakat a sokak közül — ősszel egyáltalában nem vonz. Volt alkalmam december hónapban Herczegovinának déli lejtőin naponként 25—40 drbot is löni s nem okozott annyi örömet, mint ha tavasszal egyet látok!

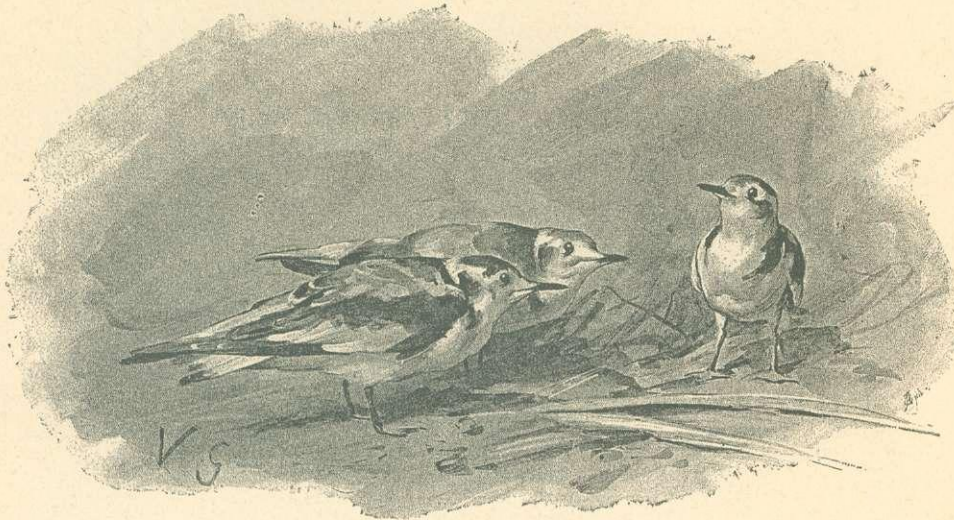
Azért örülünk talán a tavaszi „húzásnak“, mert vadászatunk hosszú ideig szünetelt, mert már egyáltalában vadászni kívánunk? Azt hiszem, hogy nem. Aki lövöldözni akar, az nem jár erdei szalonka után. Az található vidéket, hol sokkal hálásabb körülmények közt puffogathat. Az megy kacászni, vagy szárcászni; hozhat belőlük akár egy zsákra valót! A szalonka-vadászt nem vezeti a lövöldözési vágy és a zsákmányszerzés. Az erdő vonzza.

Ha egyáltalában lehet a vadászat valamelyik nemében poezis, úgy ez csak a szalonkaes! — Ha az élet mindig csak rózsát termelt is számodra és ajkad még panaszra soha sem nyílt; vagy legyen bár életed örömtelen s lidércnyomással nehezédjék lelkedre a mély bánat: megtalálod a harmoniát abban a hangulatban, amit az erdőben egy szép tavaszi estén az ujjá ébredő természet nyújt!

Mennyien hódolnak a sneffvadászatnak! Aki teheti, menjen most pl. a központi pályaudvar várótermébe „megfigyelni“. Aki nem vadász s nem tudja, hogy most a „húzás“ időszaka következett be, okvetlenül valami

megelégedve. Még egyszer azután, természetesen, senki sem áldozta volna fel becses vadászszákmányát, inkább a külföldiekhez fordult. Tisztába jöttem ezáltal avval is, hogy tulajdonképen nem az leendő első feladat, hogy az ornithológiának s illetőleg a madárkitömésnek újabb híveket szerezzek, hanem az, hogy visszahódítsam azokat, akik Bécshez szoktak; meg kell mutatnom, hogy itthon is tudunk előállítani oly preparációkat mint a külföldön s rá kell bírnom a közönséget, különbözőt csak meg a jót a rossztól. Tehát nagy tökéletességre kell emelnem a preparációkat s ezzel a magyar közönséget ismét megnyerni annak, hogy itthon készíttesse kitömött állatait.

Amidőn 8 évvel azelőtt a »Brehm's Thierleben« legújabb kiadását terjeszteni kezdték, a lipcsei kiadó Magyarországra 5000 példányt szánt belőle, ennyit vett számításba. Még Herman Ottó szépséges köteteit, a melyek pedig egyenesen a magyar közönségnek vannak szánva és úgy megírva, mint ahogyan csak kevesen írhatnak nekünk, amelyek minden olvasót gyönyörűséggel töltenek el és szintén vonzó állatcsoportokat tárgyalnak, — még ezeket sem

Törpe-sirályok. (O nithol. kiállítás.)

merné a hazánkban e tekintetben vezérszerepet játszó Természettudományi Társulat ily rendkívüli nagy számban kinyomatni, mert ennyi el nem fogyna belőlük. Ha pedig mégis 5000 példányt szántak a drága német Brehmből a magyar közönségnek (— és azok a nagy könyvkiadó cégek a tapasztalásból indulnak ki és szűken, meg okosan számítanak —) menyit lehet tehát tényleg hazánkban az olyan, aki az állatok

életével megismerkedni óhajt, ki szeretne ornithologus lenni! Minden vadász, minden erdész, minden földbirtokos, mindenki, aki a szabad természetben él, de meg minden más mívelt ember is, akit foglalkozása különben attól el nem von.

És mégis pangott évtizedeken át éppen hazánkban a madárkitöméshez való hajlam, amikor

pedig ugyanekkor a külföldön felvirágzott, mint a tudományval és művészettel egyaránt rokon foglalkozás és mint ipar — s amikor Bécsben 49 preparátor megélt! Aki a Brehm megszerzésére 60—80 frtot rászán, az szívesen áldozna évenként 5—10—15 frtot, sőt a tehetősebb sokkal többet is egy-egy ritka madárzsákmány kitömésére — ha attól nem kell tartania, hogy csalódik; ha élethű madarat, nem

„vadász-vonulásra“ gondol. Találsz ott mindentféle fajtát. Legtöbbje az új puska, új szíj, új tarisznya, új gamaschli, gamzbartos, vagy cifra tollas új kalap és a „sneidig anczug“ legiojához tartozik. Van némelyiknél olyan felszerelés, hogy Stanleyé is elszégyenlette volna magát mellette. Nagy szerepet játszik az elemőzsiás kosár. Hát még az a kétes származású rengeteg Kasztor, Polux, Hektor, Tyrras, Wodan, Boy, Lord, Treff, Pick, Caro, Pagát, Diana, Lady, Miss, Flóra . . .! Mind szájkosárral, zsinegen! Valóságos dresszírozó intézetté van a váróterem varázsolva. A sok hereinta, kesztczurick, virsztkusn, dropp, hüt, lefekszel, gyereide, — daczára a szép új ostoroknak és kemény csizmasaroknak — csak nehezen hatnak. — Van azután — meg kell engedni — néhány komoly szakférfiú is egy-egy sarokban meghúzódva, torzonborz bajusza alig tudja eltakarni azt a „bizonyos“ maliciózus arczkifejezést. Látszik rajta, hogy nem szereti, hogy ő is köztük van. — Igen, ez nagyon érdekes kép. Azt azonban ne vegye észre senki — nem illene —, hogy a jobb sorsra érdemes Hektorok hol ehhez, hol amahhoz a stüsszihez tolakodnak és erősen szimatolják az új sárga tarisznyát. Hiába lökdösik őket maguktól, hiába rugdalják; körülveszik négyen-ötten s gyönyörűen „húznak“ a tarisznyára. A jáger irúl-pirúl, a publikum pedig — persze aki érti — mosolyog. Én nem árulom el, hogy mi rejtezik benne! Este a vonatérkezésnél, ha kíváncsi vagy, beszáradt szemével kívülről lógva úgy is megláthatod!

Minden épkézlábú vadász, ha csak alkalma van, most kirándul. Igen, most én is sneffezek. Itt leszek néhány napig, míg élestáram készlete tart; ha elfogyott, haza megyek s új profianttal térek vissza. És mit gondolsz kedves barátom, a végleges bevonulás, a szezon után, hány madárral számolok be?! Eddig még nem láttam közülök egyet sem, de hogy már vannak, azt mondják; sőt úgy tűnt fel, mintha valahol már czvikkelt is volna egy! Tehát, hogy hány darabbal számolok be, nem bizonyos. Megsugom: Én nem vagyok semmiféle „tanácsosnék“ lekötözöttje; gyengéd érzelmek nem fűznek semmiféle „nagyságához“ —; „protektorra“ sincs szükségem; ennél fogva nem is hozok ki soha magammal holmi cirkai eredetű, újbóli meglövetését a tél óta váró, összeaszalódott sneffet; tehát egyáltalában nem bizonyos, nem szükséges, hogy valamit vigyek! Én csak vadászom!

Pedig az a sneff — még hozzá az az „első“ sneff! — az nagy szerepet játszik! Bárhányat küldenek is szét, mindegyik az „első“ szerepét játssza; csak ez képezi a különös figyelem bizonyítékát. Csak az „első“ megküldése után várható minden remény teljesülése, csak avval róhatjuk le hálánkat! A „nagyságosasszony“ zsúrolásain töltött szép órákat mivel viszonzozza jobban a vadászember? Ha a fogalmazót nem akarják titkárrá avanzsiroztatni, tehet-e okosabbat, mint ha a tanácsosnék az „elsővel“ lekötölezi? Lehet-e mással az utat diszkréttebben egyen-

pedig torzalakot kap vissza; ha öröme lehet a preparátumában és nem bosszankodása.

Ez a talán gyakrabban ismétlődött csalódás, a hozzá nem értők kontárkodása, az nyomta el azt a kedvtelést, amely éppen a preparálást kellett volna hogy fejlessze hazánkban is és hogy az végképen el nem szunynyadt, annak oka abban a mindig megmegújuló óhajban volt, amely az ornithologia híveit lelkesítette és újabban megújabban meddő áldozatokra is serkentette; másrészt pedig abban, hogy mindig akadtak, bár gyéren, hazánkban is hivatottak és sikeres munkáik révén ismét felélesztették a hajlamot, mert a madárkitömés terén kiváló produkáltak, a mi azután szakakat vont ismét e szép foglalkozás és tudomány megkedveléséhez.

Hazánkban nem új foglalkozás a madárkitömés, csak hogy régen minden madárgyűjtő rendszerint maga állította elő preparátumait és csak egyes nagy urak bízták madaraikat a hazánkban itt-ott működő preparátorokra, de vetekedtek valamennyien abban, hogy minél

getni?! Ha a doktor honorárium a az újvi gratulációval elmaradt, nem lehet-e azt is így rövid úton kiegyenlíteni?! stb.

Oh „első“ sneff! Te jobbra érdemes madár, mily utat kell neked még holtod után is megtenned! Korzikán hálóba kerülve, gyalázatosan megtojtanak; felkerülsz a fővárosba, itt aszalódd szőröstől-bőröstől-belestül a tavaszig; ismét kivisznek valahová, hogy újra meglövetve az „első“ rangjára emeltessél; elkerülsz a tanácsosnéhoz, ez elküld a doktorhoz, ez — valószínűleg szemita — elküld a fiskálisához; ez bizonyosan szemita — itt sincs pihenésed; kerülsz megint egy másik doktorhoz... Így vándorolsz te vándorbot helyett különféle vizitkártyák társaságában majd a végtelenségig, házról-házra s ha már senkinek se kellesz, ha már mindenki kihúzott belőled néhány tollat, félig megkoppasztva, kuszán eljutsz az utolsó helyre: a dokterlebn Árpádkája, hogy legyen belőle kitűnő tanuló, elvisz a tanítójához! Itt megmaradsz egy darabig, megspékelnek, megsütnek, az aszatra kerülsz, kóstolnak belőled, de nem izlesz senkinek, kikerülsz a szakácsnéhoz, annak se kellesz... belejutsz a szemetes ládába s onnét kivisznek Cséry szemetes kocsiján, hogy ennyi hánykódás után végleg pihenésed legyen! — S mi lesz végre a jutalmad? Azt a véleményt dobják utánad, hogy ugyan mi jót találnak az emberek egy sneffen!?

Szikla Gábor.

Kacsa-csoport. (Ornithol. kiállítás.)

teljesebb és tökéletesebb gyűjteményeket hozzanak össze. A M. N. Múzeum e lelkes gyűjtőknek köszöni ez időből való nemcsak egy ritka példányát. És hogy a madárkitömés nálunk már a harminczas években is nem tartozott a ritka foglalkozások közé — bár az akkori idők szellemének és felfogásának kevésbé

felelt meg a tudományos munkálkodás — az különösen *Petényi J. Salamon*-nak érdeme volt, aki az ország számos vidékét beutazta ornithologiai tanulmányok okából s mindenütt tanított, oktató, buzdított és igyekezett új szellemet kelteni az ő kedves tudománya érdekében. Amidőn már a M. N. Múzeumban elfoglalta hivatalát (1834-ben) »forma szerint vándortanító lesz belőle« —

írja *Herman Ottó* — »s a föladatot nagyon gyakorlatiasan kezdi: az embereknek a preparálást tanítja, vagyis arra törekszik, hogy tárgyait biztosítsa. Prozelitáinak az akkor még nehezen kapható mesterséges madárszemeket beszerzi. A hol valódi hajlamot lát, gondoskodik a legszükségesebb irodalmi segédeszközökről is.« És tényleg ahol Petényi megfordult, ott igaz lelkesedéssel és teljes czéltudatossággal működött és abból a rajongó szeretetből, amely őt hevíttette a tudomány iránt, másokba is önt; az ő működése nyomán ornithologusok, madármegfigyelők és gyűjtők támadnak, akik az ő tanítása révén a madárkitömést is gyakorolják. Iskoláink tanárai múzeumokat létesítenek, vadászok, birtokosok és mások igaz ügyszeretettel ráadják magukat a madárkitömésre, mert meg volt bennök a hajlam hozzá és csak az oktatásra, a megindításra, Petényi buzdítására volt szükség, hogy szerte a hazában madárgyűjtemények keletkezzenek. És buzdító szavát mindenütt érvényesítette is Petényi, ugyanő, akit éppen az állatkitömések miatt nagy életcsalódás ért, aki e miatt elvesztette plebániáját röviddel azelőtt, mert a »becsületes« czinkotai parasztok egyszerűen neszt vették annak s megütköztek rajta, hogy papjuk madarakat nyúz és tagol, azokat méreggel preparálja; sőt, hogy mindezt egy kutyával is megselekedte, még pedig ugyanazzal a kézzel, a melylyel nekik az »Úr vacsoráját« osztogatja! Zúgolódní kezdtek; az »Úr asztala« hívők nélkül maradt; a szerencsétlenség megesett és Petényi — ment«.

Igen, Petényi ment, hivatal nélkül, szegényen, mint a tudomány, mint az ornithologia apostola országszerte tanítani és madárkitömőket nevelni.

Éppen ez az ő kiolthatatlan tárgyszeretete, az

ő tiszta lelkesedése az igaz jóért, önzetlen tudása és nagy ismeretei voltak alapjai annak, hogy a gyakorlatban oly nyilvánvaló nagy eredményeket érhetett el és az ő lelkesedése lángjával másokban is gyújtott. Száz madarász volt egyszerre az országban és mindenik kitömő is.

Tanulókorában Selmezbányán kísérté meg Petényi először a preparálást «Iskolatársai szerint addiglan csak a madarak testtörzsét fejtette ki; a bőrt aztán oly módon feszítette és szárította, mint a pilléknél szokás. Csak 1816/17-ben sikerült neki néhány kitömött madarat szájától elvont pénzen megszerezni, melyeket aztán szétszedett, hogy a preparálásról némi fogalomra tegyen szert. Ezen okulva, néhány példányt csakugyan készített is, de annélkül, hogy a bőröket méreggel kezelte volna. Azonban mint önálló kutatója a madárvilágnak és mint megfigyelője az életnyilvánulásainak, csakhamar reájöhetett arra is, hogy miképpen készítse madarait, hogy azok természetes alakot öltsenek s csakugyan a Petényi kitömte madarak sokáig tüntek ki a M. N. Múzeum már felszaporodott gyűjteményében is azáltal, hogy sokkalta természetesebb alakokat mutattak, mint a többiek. Mindegyik nemcsak hogy a fajt jellemző valamely sajátságot tüntetett fel, de meg is látszott rajtuk, hogy készítőjük a madártest alkotásával tisztában volt, azt tanulmányozta és aszerint dolgozott. Ő előtte a preparátorok drótvázra tömtek ki a madarakat, de azt minden fajnál egy sablon szerint készítvén, nem ritkán valóban nevetséges ornithologiai lehetetlenségeket teremtettek. Petényi is drótvázzal állította ugyan fel madarait, de ezt a drótvázat a madártest alkotása szerint formálta és ezen a réven képes volt a természetességet híveiben visszaadni. Az eljárás maga, amelyet követett, elég egyszerű volt, de gondosan végezte, azért is tartósak az ő kitömött madarai még most is. A madár lefejtett bőrét t. i. kellően megtisztítván belső színén minden hozzátapadó zsírtól, húsfoszlányoktól, bemérgezte az akkor használatban volt főtt arzszappannal; A kifordított szárnyakba és lábakba megfelelő vastagságú és elég hosszú drótokat húzott, úgy amint az még ma is szokásban van. A nyakat és a fejet kifordítván a bőrben, beleszúrta a koponya nyakszirtjébe egy hosszú vékonyabb drótot, amely azután duplán összesodorva a madártest gerinczét adta; lemérte a nyak hosszát és ezzel megkapta a gerinczdróton azt a pontot, ahol a szárnydrótokat be kell hurkolni s azokat ott meg is kötötte, miután már előbb a szárnyakban maradt csontokhoz mérten meghajlítgatta. Nem könnyű munka volt az, e drótokat például egy apró madár gyenge bőre belsejében szilárdan összecsomózni, de meg volt a keze ügyessége s a gyakorlottsága, ügyszeretete pedig megadta hozzá a kitartást. Hasonlóan kimérte a gerinczdróton azt a pontot is, ahol a csontváz alkotása szerint a lábdrótokat össze kell kötni a gerinczcel és e helyen összecsomózta a drótokat mozdíthatatlanul. A farkba külön drótokat használt. Ezután kócczal töltötte ki a testhús helyét és elvégezvén a többi aprólékos tennivalókat is, összevarrta a bőrt és felállította a madarat lábai drótjára. És most következett az, aminek révén Petényi madarai oly előnyösen különböztek minden más kitömött madaraktól: a természetű alakítás; — hogy ő ezt elérhette, azt egy oly mesterfogásnak köszönhette, amely

éppen a madártest alaki viszonyainak, de kivált a csontváznak ismeretén alapult.

Amennyi régi kitömött madarat nézünk meg — eltekintve egyéb technikai fogyatékoságoktól — mindmegannyinak egy és ugyanaz a hibája van: lábaik és szárnyaik helytelenül vannak beillesztve s ezért lehetetlenné vált a természetű alakítás. A régi preparátorok nem találták el a módját annak, hogyan és mely ponton illeszszék be a kitömött madarakba a végtagokat s leginkább ezért teremtették elő az idéltlen alakokat. Petényi a csontvázat vette mintául, abból indult és aszerint hajlította meg a drótokat, azért hozott létre természetű alakokat; de ezzel egyszersmind lehetővé vált az hogy tetszése szerint választhatta meg azokat a helyzeteket, amelyeket akart és ismervén a madarakat életben, el is találta a jellemző helyzeteket; ami után mások törekedtek volna, azt Petényi ismeretei alapján könnyű szerrel érthette el. Különbösen is nagy gondossággal preparálta madarait, aminek legjobb tanubizonyosága az, hogy 50–60 évvel azelőtt készített preparátumai még most is hibátlanok.

Évtizedek múlva, de még mindig ugyane módszer szerint tömte ki a madarakat hazánk egy másik, szintén kimagasló ornithologusa: Herman Ottó. Ő valószínűleg édes atyjától, — akit Petényi oktatott be a madárkitömés mesterfogásaiba, — tanulta és örözte meg e módszert, csak hogy emellett nagy tökélyre is vitte és az ő alakításaiba belevetette az ő saját zseniális gondolatait is és ezzel egy olyan irányzatot jelölt ki e téren, amely most mindenkit elragad, aki csak némi érzékkel bír a természetiek iránt. Herman-t mindig vezette a törekvés a természettudományokat közkinccsé tenni és egész működése emellett bizonyít, hogy nem elégedett meg soha az állatvilág szorosán vett tudományos tanulmányozásával, hanem az ő apróra menő megfigyeléseit és az azokból eredő szép gondolatait, meg eredményeit mindig abban a formában adta át a nagyközönségnek is, amelylyel azt tárgyának megnyerhette és érte hevítette, lelkesítette. Előszóval, írásaival, szép rajzaival de preparátumaival is egyaránt tanított és tárgyához bilincselte mindenkit. És hogy hazánkban az ornithologia nemcsak mint tudomány, de valóban mint közkinccs is az utolsó években ennyire fellendült, hogy ezekre menő hívei és szakavatott mesterei vannak szerte az országban: az elvitázhatatlanul Herman-nak nagy érdeme. Szerinte nem elégséges és nem célravezető az ornithológiát könyvből tanítani és hazánkban csak mint tudományt terjeszteni; ő kiérezte, hogy e szép tudomány legszebb fejezeteit, azokat, amelyek a madarak életnyilvánulásait tárgyalják, kell az érdeklődőknek első sorban előadni — és elő is adta azokat oly megragadóan vonzóan, élénk ecseteléssel, hű ragaszkodással tárgyához, meggyőző szava igazságával, imponáló lelkesedése minden hevével s egyszeriben száz meg száz hívet szerzett az ornithológiának. Akadályt nem ismerő kitartással volt rajta azon, hogy újabb és újabb nagyszabású alkotásaival hasson az egész országra és ezen a réven vívta ki azt is, hogy magyar fővárosunkban tartották meg a II. nemzetközi madártani kongresszust, amely nemcsak azért, mert a külföldi tudósok ideseregése újabb nagy impulzust adott az ornithologia továbbfejlődésének hazánkban, de éppen az ezzel szorosán

Kócsag-csoport. (Ornithol. kiállítás.)

legalább addig nem dédelgetett gondolatot fejezett ki: »biológiai madárcsoportnak« nevezett egy kis madárcsaládot, egy *Tringa*-t két pelyhes fiával, csinosan kitömve, természetűen utánozott alapon s hozzá a következőket mondá:

»... A tenger felőli lapon azután egy pocsolya terjengett, partján silány, ritka mocsárfűbokrok állottak egészen szét-szórva. Itt egy *kis Tringa* — a Temminck-féle — kezdte fejünk fölött azt a jajgató keringést, amelyvel legott elárulja fészke helyét. A különben oly óvatos madár semmibe sem vette a veszedelmet s valahányszor csak megközelítettünk egy bizonyos bokrot, a lehető legkisebb kört vágta fejünk fölött és valóságos jajgatást hallatott. Foslie*), a vadász és én, mind a hárman igazán tűvé tettük annak az igen ritka bokornak tökéletesen szemlélhető, alig pár négyszög-méternyi területét; de nem láttunk semmit se. Kipróbáltuk vagy ötször azt az anyamadarat: eltávoztunk s ekkor nyomban a bokor alá szállott; megint semmi!

De én végre is egy rögöt vettem észre, mely még sem volt olyan mint a többi és a mint hozzá akarok nyúlni, az a rög hétfelé bomlik: fut szerte szét diónagyságú, igazán csókolni való pelyhes *Tringa* Temminckii fiú.

Ezek a piczinyek igazán rög-színű, kissé pettyezetett hátukkal, kifelé úgy összebújtak fejökkel, hogy a rögöt igazán imitálták és három ember gyakorlott szemét egy jó félórán át tévedésbe ejtették.

Szét kellett dűlni ezt a madárboldogságot, mert a tudomány így parancsolta. Foslie lelőtte a jajveszékeltő anyát, mely már

le is üldögélt, szárnyát rezgetve szinte kérte tőlünk kis fiait; igazán megindító jelenet volt.

Egy más, kisebb pocsolyánál ugyanaz a jelenet, sőt az anyamadár még az előzőnél is keservesebben sirt és röpködött. Ekkor eszembe jut, hogy hiszen hét porontyunk van s nekem kettő is elég — Foslie mondja, hogy a muzeuma átvállal négyet, ez hat; marad tehát okvetetlenül még egy kis árva. Ennek az érdekében tovább kerestük a második anya fiait s okulva azon az összebúváson, meg is találtuk a két pelyhesét, ezt is összebújva, rögöcskét formálva.

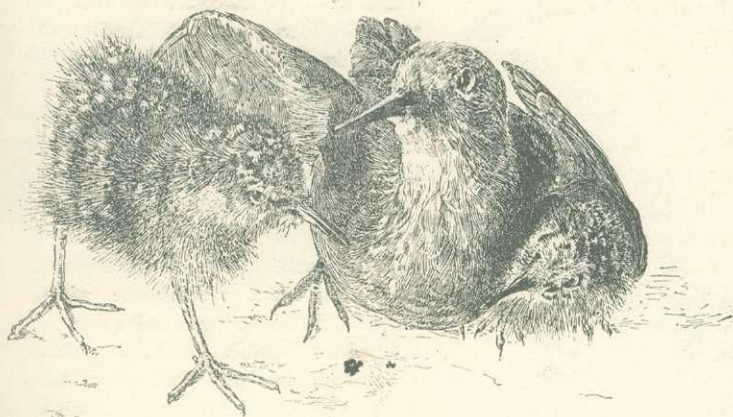
*) A tromsói muzeum akkori tisztviselője.

kapcsolatos madárkitömés terén is új fordulópontot jelentett; amiről az e kongresszus alkalmából rendezett madártani kiállítás élénken tanuskodott.

Amikor Herman Ottó norvégiai tanulmányútjáról hazatért — most nyolcz éve annak — s a Természettud. Társulat estélyein utazása eredményeiről beszámolt, amikor egy ilyen alkalommal az északi vidékek madáréletét ecsetelte és a mesés madárhegyektől áttért Tromsö szigetének szerényebb madárvilágához, akkor bemutatta az ott gyűjtött és kitömött madarakat is. És ekkor ejtette ki azt a szót, amely azóta hazánkban éppen úgy, mint a külföld ornithologusai között annyira elterjedt, mert úgyszólván egy új, vagy

Az anyamadár ekkor tőlünk már három lépésnyi távolságra is le-letelepedett a földre, jajgatott, lebozsátgatta a szárnyát, hogy megható volt. Hamar elővettem az árvát s a rögcskéhez akartam csatolni, de biz félrefutott és eltűnt. Hát hiszen majd csak odaszegődik az a kis istenadta, mire elmegyünk, gondoltam én.

És ekkor következett a madár-anyaszeretnek oly jelenete, minőt még sohasem láttam s mely mindhár munkát igazán szívünkig indított meg. Alig távoztunk ugyanis vagy öt lépésre az összebújt kicsinyektől, az anyamadár tüstént ott termett a két aprókájánál, magasra emelte föl félig nyitott szárnyait, mire az egyik fiú nyomban a balszárny alá bújtt; kis vártatva a másik a jobbszárny alá osont. És ekkor az a kedves anyamadár, a boldogság csicsergő szavát hallatva, folyton illesztgette szárnyait, hogy a piczinyeket betakarhassa, jól melengethesse. Mert valóban melengetés volt a cél... «

Tringa Temminckii.

A midőn e szavakkal bemutatta ezt a kis madárcsoportot, mindenki megértette azt, hogy mit nevez ő »biológiai csoport«-nak és mindenki helyeselte, amidőn még kifejté, hogy bár a muzeumok tudományos gyűjteményeiben leginkább a rendszertan szempontjából ezekre menő madárpéldányaik felállításában bizonyos sablonszerűségtől aligha el lehet térni és bár éppen a tudományos és behatóbb vizsgálatok céljából az egyszerűbb alakítások és bõrgyűjtemények gyakran a legcélzszerűbbek: mégis ezenfelül egy

másik irányt is el kell fogadni és követni, amelynek feladata az állatokat oly jellemző helyzetekben, cselekvésben, vonzóan megkapó jelenetekben előállítani, családi, fejlődési és életmódi viszonyaik közepette, természetű környezetben, tanulságos csoportosításban, melyekben az állatoknak egymáshoz való viselkedésük is kifejezésre jut és nemcsak a tudóst, de mindenkit elragad. És nemcsak kitömött múmiákkal kell foglalkoznunk, nemcsak a rendszertan a tudomány, de hozzátartozik minden, ami az állatok életével összefüggésben van és azt hû képekben elénk állítani, gondolatokat a preparátumokban kifejezésre juttatni, az élet nyilvánulásainak mozzanatait tanulságosan bemutatni, a szabad élet tanulmányozása közben tett megfigyeléseket érvényre emelni — ezzel oktatni, figyelmet gerjeszteni, vonzani: az a preparátor dolga, aki nem lehet csak mesterember, de legyen természetvizsgáló és a kivitelben mûvész is.

Néhány év alatt ez az új elv, amelyet Herman emígyen kifejtett, annyira meghonosodott és érvényesült hazánkban, hogy a madárkitömés mint mûvészet és a tudománnyal kapcsolatos foglalkozás, csakhamar fellendült és már 1891-ben a szép ornithologiai kiállítás ezen az alapon készült.

Itt nem mulaszthatjuk el dr. Madarász Gyula nevét is megemlíteni, akinek mesterkeze, mûvésztelenségei és ornithologiai ismeretei éppen az említett ornithol. kiállítás legszebb csoportjainak elővárazsolásában szintén részt követeltek maguknak és az elért sikerekhez sokban hozzájárultak. Az ő mûveiből néhány részletet mutathatunk be képekben azokból a nagy madárcsoportozatokból, a melyeket akkor oly élethûen elénk várazsolt.

Azóta ezt az irányzatot e téren fentartotta és követte a mi intézetünk és ha talán sikerült egybenmásban magát a módját a kitömésnek, vagyis ennek technikáját tökéletesbíteniünk, akkor ez leginkább csak arra való volt, hogy a tökéletesebb módszer alapján sikeresebb munkát végezvén, könnyebben érthetjük el célunkat: ez úton is híveket szerezni a szép ornithológiának s ézzel a természettudományoknak is.

Hogy miben áll ez a methódu. s miben a madárkitömés gyakorlati része, ezt a következőkben ki fogjuk fejteni; mindenki, akinek kedve tartja, azután megtanulhatja, követheti, gyönyörűségére és okulására.

(Vége következik.)

Mikor még nem „szabályoztak.“

ily nagy az ellentét a jelen és múlt között fizikai életboldogulás tekintetében széles e hazában! Mégis azt mondják: nagyon konzervatív észjárás, elfogult, ősdi világnézet eszmekörében való tévelygés szükséges ahhoz, hogy valaki azt az u. n. »régijó idõket« visszasóhajt-gassa a mai kulturális áramlatok áldásai (?) közepette.

Pedig hát akik így gondolkoznak, azoknak nincs igazuk, mert bizony-bizony sok visszasóhajtani való akad a régi, sok tekintetben igazán szép múlt aranykorából, mely ma már letűnt visszahozhatlanul, örökre. Oda vannak régi traditióink; nemzeti õs karakterünk is nagyrészt a múlté s bátran elmondhatjuk immár,

hogy megváltozott nálunk tán még a levegõ is, a mely idegen élegek csirjainak ad létet egyre lengõ fuvalmában és egy új, az õsi formától nagyon is elütõ kiadását neveli a magyarnak.

Igen, idegen, ismeretlen áramlatok atómjai kezdik ma már megmételyezni a lelket, a kedélyt; idegen eszmék boldongombái fertõztetik meg az ideált, tönkre téve a lélek poézisét s nagyrészt az õsi eszmények megszentelt szimbolumait is egyben. Bár haladunk tagadhatlanul, kergetve a civilizáció tág mezején azt a csábító sugárt, mely a teljes »felvilágosodás« nagy eszményének megtestesülését van hivatva a glória dicsfényével bearanyozni, — ha csak ez a nagy igyekezet a Szodomák sorsára nem juttatja egykor az istenedni vágyó anyag gyatra mindenségét, ideáljaival együtt.

De vajjon így van-e? Nem-e csak a reakció fékvesztett, érszakos törekvése az, az érdek nevében s a többi csak mellékes?!

Hisz' azt látjuk, hogy az anyagiasság, az önzés kancsal ördöge, nap-nap mellett üli orgiáit s nyilvánvaló a szemérmetlen gúny mindarra, a mely az árban elmarad a hullámok között, mert a pénz a becsület ma már!

Ha kipréljük a lelket s letaroljuk az eszmék virágait, ha a tökélyesbülés véghatárainál minden kincs birtokában: megcsömörülve áll meg a küzdelemben elsatnyult anyag, — vajjon mit hagyhat az a jövőnek szerzendő kincs gyanánt?

Mi lesz akkor?

Sziti sas. (Ornithol. kiállítás.)

Tán önszírjában fullad, vagy a »felvilágosodás« chaoszába beleörjülve züllend el az egész világ?! Vagy mi következhetik még?

Tán beáll egy nem várt visszahatás, mely megöli a magát túlélő ősatótok szálló csiráit, ám, hogy a röpké hamvak fuvalmában megújulva, az őserő alkotóképességével egy tökélyesebb életmozgalomnak adja meg a keletkezés mozzanatát s kezdődik minden az elején, a régi rendben? Kezdődik egy újabb fejlődés korszaka más világnemzedékekkel . . . egy kezdetleges élet s az életért az újabb hosszú küzdelmek sorozata — a misztikumba tűnő ismeretlen célok felé, melyek véghatárainál az Isten áll?

Avagy a kizsákmányolt, kimerült föld, a levegő akkor már tán nem is leendő képes az életparányok megtestesítésére, életreklítésére a *megfagyott*, kihalt mindenségben, melyen *Flammariion* szerint: előbb elpusztul minden víz, minden éltető pára, csak a fényes falak, a puszták égnektörő piramisai hirdetik a megdermedt földi világ egykori dicsőségét?

Ki tudja, hogy mi lesz *aztán*; de hogy már is visszahajítja a *multat* néha a *megfontolás*, az az egy bizonyos. A roppant változások s a folyton tartó átalakulás hullámzata, vajudása, a formák, alakok egyre váltakozó képei az őstermészet rovására s a mind komplikáltabb létérdek-viszonyok — minden, de minden felélesztik a vágyakozást az eltűnt szép mult után

E roppant átalakító forrongásra vetve egy pillantást — bár egyszerre száz felé lesz lekötve a tekintet, mégis állapotjunk meg csak egy példánál az u. n. kulturális törekvések tömkelegében s ez a *földművelés*, más szóval s tán igazabban: a föld kizsákmányolásának művészete — a létjog alapján, melynek feláldozandó mind az, mely a »föld urának« hatalmában létezik, mert *élni kell*.

Nap-nap mellett több és több földet foglal el a földművelés a szabad természettől, mert nap-nap mellett hangzik a panasz: *nincs kenyér*, kevés a megélhetési alap . . . És minél inkább folyik a lázas mozgalom a kasza-kapa uralmában, annál élesebben kiált fel mégis a nélkülözés panaszszava: *nincs kenyér!* . . .

Ledőlnek erdők rendre, ki lesz bányászva a föld kincse a pokol közeléig és — még sem elég: folyvást hangzik, egyre hangzik a siralmas panaszszó: *nincs elég kenyér!*

Most eljön a háromszögölös hatalom a békák, sirályok birodalmába és sirhalmok támadnak a vizek partjain . . . A kubikos »pusztagözs«-ének nyikorgása ijesztgeti ki a költő vadkacsát a káka tővéről, görbe gémekeket a nád közül . . .

Nap-nap mellett fogy a vizek tükre, szárnyasok eldorádója s már nem messze az idő, midőn a turfás világot, az őstelvény nyugovó erejét provokáló eke kérlelhetlen inváziója bevégezni munkáját minden-

felé, hogy nyoma se maradjon egy tenyérnyi folton se az éltető *párát* bocsájtó, milliányi életet tápláló elemnek.

És ez egy lépés a *Flammariion* ideája felé . . . mert ha az erdők, nádasok, vizek az égből hulló áldás fő képző eszközei, konduktorai megszűnnek létezni, mi gyakoroland majdan befolyást a *páratermés* és esőképzésre?! És aztán, ha eltűnnek az égről a röpké fellegek, ha nem lesz borulat, mely futamodó enyhet: záport küldene alá a szomjas, sorvatag földre: honnan vesszük majd azt az »istenadta« tápláló anyagot, a mely folyton és folyton oly kevés és mindig kevés?! Talán a tisztelendő úr

imádkozandja le majdan az égi áldást, vagy a barangok zúgása, avagy a megkerült amerikai esőfabrikáló-mesterek fogják előidézni azt?

Hihető, hogy a lassanként elközelgő »állapotok« mellett több lesz a kenyér, ha eltüntettük rendre a géme, kacsák birodalmát — bárha a termőföld majdnem megkétszereződött is már. De kiknek a javára? . . .

Érezzük ennek a hatását a vagyonosodásra, a megélhetési viszonyoknál a nemzet törzsanyagára: a népre való tekintettel? S ha igen, miért támadnak társadalomellenes felforgató tanok gomba módjára: szocializmus, »cuczilizmus« (agrárszocializmus), anarchizmus, ha könnyebb lett az élet, nagyobb a nép vagyonosodása kivált nálunk?

Honnan van az, hogy a mióta jelszavá lett a vizek szabályozása, a pocsolyaszárítás művelete, szóval a mióta úrrá lett a háromszögelés tudománya a föld felett, azóta az egykor »tejjel-mézzel folyó« szép alföldi kánaánon mind intenzívebb jelei mutatkoznak az inséges állapotoknak a vagyontalan nép között?!

Honnan van ez?

Hisz nagyobb lendületet vett a külterjes gazdálkodás — no meg a kubikolás . . . Ám 30—40 krajczár napszám-bér mellett nincs existenzia, mikor másrésről el van vonva az, a mi ösidők óta nyújtá fentartó képességét: az őstermelés.

A tagosítás eltörölte az u. n. közhelyek létezését, hol a vagyonnal nem bíró nép ingyen, vagy potom árért állatokat tenyésztett a közös legelőkön, ugarokon; nádolt, fakereskedést üzött a közös erdőben s élt belőle ösidők óta; míg létrejött a »birtokrendezés«, tagosítás, »arányos felosztás« (!) a melynek eredménye szintén az, akinek földje volt eddig is, még több földet kapott, akinek pedig eddig se volt egyebe, mint a közhelyek ősjogon való élvezete, — az minden nélkül maradt.

Tehát a birtokok szaporodása — legyünk őszinték — csak az úgyis elég vastag hájat hizlalta még vastagabbra — s a szegényebb nép még szegényebb lett. Nekik alig jutott valamicske az áldásból, de annál több »ártérfejlesztési«, »vízmentesítési« és a jó Isten a megmondhatója, még mily című költség megadó, mely a tehetősebbet is immáron agyonnyomással fenyegeti.

Csoda-e tehát, ha felüti fejét a »cuczilizmus« (az alföldi agrár-szocialista így nevezi magát) hidrája? Lehet-e csodálkozni a zúgolódók zokszaván, 30 krajczár földnapszám-bér mellett? Lehet-e, mikor a vagyonnal a szűkkeblűség (legyen tisztelet a kivételeknek) oly annyira együtt tart?! S ezek után nem-e joggal kiálthat fel legalább a szegény, az őstermelés áldásától teljesen elütött nép: elmúltak a régi jó idők!

Még voltak mértföldekre terjedő nádasaink, lápjaink, vizeink — tele hallal, vaddal, vadtojással, rákkal, csikkal, sujommal, nem ismerte az Alföld vagyontalan népe a »cuczilizmust«. A rét tápláló édesanyja volt a szegénységnek, kenyeret is adott, a szép leveles szipákolnivalóért se kergette a fináncz a magyart s nem szorult sehová, semerre.

Most persze vége annak.

A háromszögelő fejbeverte a nomádélet poézisét, a mindent kizáró reális érdekek plántájának adva életet a lassan, tűnődve folydogáló szöke folyónk szép vidékein.

Azután lassanként mennyi a réthez kötött iparág, ősi kenyeretadó foglalkozási mód ment tönkre — annélkül, hogy más valami újabbakkal pótolhattak volna a megélhetés gyámolítására — a kubikolást kivéve.

Hová lett az egykor alföldszerte virágzó halászat rendkívül jövedelmező és igen sok embernek a megélhetését biztosító foglalkozása, mely oly régi, lehet mondani: ősi életmódja

volt az alföldi népnek — és a mely még a törökvilág idejében is oly szép virágzásnak örvendett?!

Istváni szerint a Dózsa-lázadás alkalmával csak magában Szeged városában 3000 halász élt, de 1552-ben is, midőn pedig Szeged népessége igen megcsappant, — 700 halász lakta a várost.

Általában a török hódítás korában is egyik legjelentékenyebb foglalkozási mód volt a Duna-Tisza tájain a halászat s maga a hal fontos kereskedelmi cikk is egyszersmind, mely beszözva, hasítva és friss állapotban jött forgalomba. A vízméleti kofák messzire eljártak a hallal, csikkal, sujommal s jó vásárt csináltak, mert meg volt az értéke a vizek termésének. Nagy-Kőrös birája 1636-ban Szegedről hozatott »uraknak való« sós halat 4 frt 35 dénárért; ugyancsak Nagy-Kőrösön 1648-ban a városi tanács az átutazó török bégek számára az ottani piacon egy szent-királyi (ma Pusztaszent-Király Csongrádban) halaskofától 1 forintért vett »pozsár« (potyka?) halat, »harcsa-halat« pedig 45 dénárért.

Hogy a halászat a törökhódítás korában is mennyire jelentékeny életmód maradt, az a defterek történelmi adataiból világlik ki leginkább, melyek szerint a halászat tetemes jövedelmet hajtott a török kincstárnak. Czimer K. adatai szerint például: 1558-ban a szegedvidéki halastavak 20,570 akce*) jövedelmet képviseltek, jölehet 1555-ben ezen halastavak összesen 32,385 akce jövedelmet hoztak.

A dunamenti halászóhelyek közül csak a sárközi halastavak 93,000 a haszonbért hajtának 3 év alatt. Öt év múlva a versenyzők annyira felverték ezen halastavak bérleteit, hogy azok évi 50,000 a-ért adattak ki!

Minő számok! — szinte elámul az ember tőle, ha meggondolja, hogy abban az időben mekkora értéke volt a pénznek!

Minő képzelhetlen mennyiségű halfélének kelle nyüzsgönni vizeinkben, hogy az akkori viszonyokhoz képest oly óriási jövedelmi ágat képviselt! — és valóban rendkívüli is volt az. Egykorú írók állítása szerint a Tisza vize csak két harmadrészben vízből s egy harmadrészben halból áll! »A réti vizek és tavak is oly rendkívüli halbőséggel bírtak, hogy néha a levegő is megromlott tőlük s a sertést is azzal hizlalták« (J. Bezdu Martini Zeileri, Neue Beschreibung des Königreiches Ungarn sat. Leipzig 1664.)

1433-ban a szent földről visszatértében Szegeden átutazó *Bertrandon de la Brocyuire* nevű francia lovag (immár 450 éves) könyvében a Tisza halgazdagságáról írván, a következőket mondja: »A Tiszában roppant sok hal van; sohasem látam még oly vastag és hosszú halakat valamely folyóból halászni«.

II. Rákóczy Ferencz 1703-ban Szeged megszállása alkalmával súlyosan megbetegedvén, keservesen imigy panaszkoda: »Betegségem nagyon kínzott; folyton égő szomjuságom volt s azt csak a Tisza vizével olthattam, mely annyira telve volt halakkal, hogy szinte alig lehetett meríteni abból annélkül, hogy ilyet ne fogjon az ember«.

No hát, ma már akányhányszor meríthet az ember akár százöles hálóval is annélkül, hogy »ilyet« fogjon! A halászat a szó szoros értelmében monopolizálva lett; a halászság eltűnt, csak halász-napszámok vannak még, akik keserves munkáját potom árral fizeti ki a mindent felfaló »ficsér« (Szegeden így nevezik most a halászbérlőket »halász-mesterek« helyett). A hal méregdrága lett, mintha a vizek termése egyenesen a Menzalech tórol érkezne spirituszba való ritkaság gyanánt.

Ezek után már most felötlük a kérdés: hova lett a vizek

*) 40 akce 1 tallér, 60 akce pedig 1 magyar arany, vagy 2 magyar forint és 15 denár értékű volt.

szabályozása, a rétek kiszáritási munkálatainak kezdete előtt olyannyira virágzó halászatunk a Duna és Tisza mellékéről? Hová lett a tősgyökeres magyar halászság, mely csak magában Szeged vidékén állandóan több ezer ember által volt képviselve? Mi lett ezekből? Honnan, miből teremt kenyeret a mostani ivadékkuk?

Az európaszerte híres szegedi halászságot ma, anno 1898, összesen 11, mond: tizenegy halász képviseli, ide nem számítva a halkupez »ficséretet«, kik egyébiránt annyira nem halászok, mint a hogy hajduk nem harangöntők.

A mult tavaszon egy ízben a Tiszán kacsára vadászgatva, csolnakos öreg szegedi halászsom nem győzött eleget panaszkodni a mostani halászati állapotok miatt. »Van öt gyerököm — így szolt, — de egyiket se fogtam rá az üzletömrre. Nem érdömös azzal már vesződni, mert a »ficsér« (körülbelül a halkupez értelmének felel meg) kivöszzi az embör szájából a falatot. A mi kicsi halféle hálóba kerül, be köll vele számolni az utolsóig: az a kicséré. A szögény halásznak csak néhány garassal dugik ki a szömit a fáradságáért. — Hej, nem így vót az, Uram, valamikó, mikó még nem akartak az urak a szögény halász bürire nyereködni s néhány forint befüzetéséért kapta mindönki a hálójogot! Most a kicsér kapi, egy-két embör, a kinek summás a péze; a halászság azután ezöknök a zsöllérje lösz, ha csak étlen halni nem akar. Mert mihöz is kapjon a magamféle rokkant embör; a fiatalja úgyis régön el ment már ki erre, ki arra; az öregség pedig majd csak elpusztul lassacskán. Foghati aztán a kicsér maga a halat, mert okos embör nem lösz, a ki ráadja majd a fejét erre az üzletre.«

Mindenesetre igen jellemző, hogy az öreg, de általában a mai szegedvidéki halászság a halászatról nem mint mesterségről — a mire pedig oly büszkék voltak valaha, mert hisz (a mint mondani szokták nagy hivalkodva) a »Ferencz József is halász« — de mintegy lenézöleg: üzletről beszél ma már.

De jellemzően kitünik az öreg halász szavaiból az is, hogy nem csak a kultura feltorgató áramlata, de jórészt a szűkebltűség is képes tönkre tenni ösi keresetágakat: egy osztályt, koldusbotot osztogatni nemzeti traditióinkhoz nött szimbolikus alakjaik százainak, talán ezreinek!

Kétségtől azonban a halászatnak hazánkban való tönkretételénél legnagyobb szerep jutott a mérőszalag lovagjainak. A vizesapolászi »tudomány« kotrógépei elkotorták alaposan ezt a kenyérkereseti ágat, de magát a hal-állatot is vizirózsás elemével együtt és a közhelyek új birtokviszony rendjébe kerültek végig a szöke folyó mentén. A nép ily módon teljesen kifosztatott: egy csapásra eltűnt a hajdani igazi östermelés és sok ezer embernek ettől kezdve a nehéz élet koldustarisznyája jutott osztályrészül, mert a kultura malasztjaival jól nem lakhatik; a kenyér pedig drága is, meg nincs is.

Míg volt tó, rét, — elhordta a vizimadár a halikrát mindenfelé; a nagy folyók áradata is adott özönével halat és volt mit enni; meg termett hozzá a kenyérke is a partosabb helyeken, sőt kalács is jutott az asztalra, ha ünnepezt a szegény magyar, melyet szép sárgára festett meg a vadtojás, mert kosárszáma lehetett szedni és még sem fogyott el. A kémény is tele volt áldással. Nem került a csürhe tartása semmibe: ki volt csapva a rétre s élt a maga gondján, halból s egyébből, amit a rét adott, a sáros víz nevelt, éppen mint most is még a titelvidéki mocsárokon, hol a lápok legbelsejében is lehet élös-ködő, öserős disznócsürhékkal találkozni.

Aztán viganóra, pántlikára is teltt pénzecske a hízók árából; a rugott borjuk, báránykák is jövedelmeztek szép summáskát. A kosárkötés is kiadós volt, a sok ezüstös fűzes megadta hozzá a szép »subánkot«. A »kaska«, »köpüke«, »csikkas«, »tapogató« és »csirkeborigató«-kötés és gyékény-termelés, házak nádolása is hozott valamit a konyhára.

És most mindennek tökéletesen vége van. Valami intenzi-vebb mozgalom elevensége bárhol is az ösi iparszerű foglalkozások terén egyáltalában föl nem fedezhető. És erről nem is lehet szó ma már a rétségek, lápok kiszáritása s a »közhelyek« megszüntetése következtében, mely körülmény (minden takar- gítás daczára is) az Alföld népe egy jó részének létekezis-ten- cziájára végzetes befolyást gyakorolt.

A marha- és sertésenyésztés az egykorilhoz képest számi- tásba is alig jöhet ma már;*) a halászság is eltűnt. Sok őseredeti iparszerű foglalkozási módnak nincs alkalmazottsága, a mely pedig azelőtt virágzott.

És még csodálkozunk, ha a paraszt idegen, de viszonyaira találó eszmék mérgétől megkötyagosodva czuczilistáskodik!

Persze, balgaság volna minden bajt egyedül és kizárólag csakis a szabályozás rovására jegyezni föl, de az mégis elég különös, hogy éppen az Alföldnek azon részein észlelhető a föl- fordulás leginkább, hol hajdanában a tengernyi nádasok melan- cholikus zenéje, viziszárnyasok örömrilkoltásai röppentek szerte a rétek virág- és kotuillatos levegőjében.

De menjünk egy lépéssel odább. Vessünk egy tekintet az östermelés egyik rendkívül fontos, a szabályozási munkálatok kezdete előtt Alföld szerte virágzó egy ágának: a vadászatnak multjára, mely a rétvideki lakosság hajdani jólétével, lehet mon- dani jórészt létekezis-ten- cziájával, oly szoros összefü- gésben áll.

A mindenfelé található kisebb-nagyobb mocsár, láp, a mértföldekre elkalandozó Duna, Tisza és Körösök árterületei: »sárréte«-jeinek ugyszólván véget nem érő nádasai, melyekben nemcsak a viziszárnyasok milliói, hanem még sok szörmés vad: farkas, »réti-farkas« (állítják, hogy: sakál?), róka, vidra és vadmacska is nagy számmal tanyázott, — mindmegannyi kitünő, a kontinensen ugyszólván páratlanul álló vadászterület- nek kínálkozott és kivált a tiszamenti nép ösidöktől fogva ki is használta javára. Erre nézve a középkorból is nem egy bizo- nyító adat birtokában vagyunk.

A Szegeden átutazó (már említett) *Bertrandon de la Brocuyire* lovagnak is feltűnt, hogy a szegedi piacon »mily nagy számban árulnak vízi madarakat«. »Sok darvat (most híre is alig van) s vadludat fognak ott: láttam egy nagy piacot ezekkel telve« — írja könyvébe.

És tényleg a viziszárnyasokra való vadászatot nemcsak Szeged népe, de általában a Tiszavidék lakói nemcsak az ös, de közelébb: a török alatti időkben is még nagyban üzték és legfőleg vadludakra, tüzokra, kiváltképen pedig kócsagra és darura vadásztak. Támogatja ezt az 1549—1550-böli defter azon tétele is, melyszerint ez évben Szegeden vadak és apró madarak után 2772 akse helypénz folyt be (Czimer K.).

Azon időben a kócsag- és darutoll igen keresett és drága volt, mivel a török turbánját, a magyar nemesség pedig kalpagját és sisakját egyaránt szerette »kolcsag-« és darutoll-forgóval ékesíteni, mely czélra egyébként a pompás gém- és sastoll, kerecsenszárny, stb. is szolgált vala, mely szintén bőven került.

Minden rétvideknek, de ugyszólván valamennyi községnek, mely a lápok közelében létezett, megvoltak a maguk »tollcsiszár-«- jaik, kik alig cselekedtek egyebet éktoll-gyűjtésnél s folytonosan a rétet-lápot lakták, míg a gyűjtött tollkincsekkel messzire be- kalandozták az országot és minden vásáron láthatók voltak s igen szép jövedelem ütötte a markukat a pompásan lengő ékes- ségekért, melyek mindig rendkívül keresettek voltak. Mint Nagy-Körös számadás-könyveiben látjuk, a városoknak évenként

*) Brocuyire Szegedet elhagyva, Pestnek haladó útjában tett tapasztalatairól számot adva, a többek közt fölemliti azt is, hogy »a vidék erre sik és termékeny, nyájakkal van telve, a melyek szabadon legelnek, mint a vadállatok«.

oka, hogy daczára annak, hogy az anyaállatok különféle rejtett helyeken, többnyire önásott vaczkukban ápolják kicsinyeiket, ezek a sok bejáró éhes macska által azon korban, mikor már a vaczkukból kijárnak, elfogdosztatnak és felfalatnak; ez pedig még mindig tart, bárha már többet, ebből a szelid, u. n. tigris-macska fajtából elpusztítottam. A végeredmény az, hogy színre nézve van több az új nemzedékből: 1 fehér, 2 fekete, 1 sárgás-szürke és 8 szürke, daczára annak, hogy majd minden kölkedzésben a fehér színűek feles számban voltak. Ha a megmaradt szürkéket nézzük, hát azonnal észrevesszük, hogy azok alig különböznek a dudvás, avaros udvar színétől. Persze a macskák éjjel fogják el a kis nyulakat és ha akkor szemeik fizikai alkotásánál fogva is látnak, ezen látás-képesség a szürkés színekre nézve mégis kevésbé érzékenynek kell lenni, minélfogva inkább a fehér és sárga kis nyulakat pusztítják, mint a szürkéket. A tiszta fekete mindig ritkább a kölykök között. *Steinwaller Ödön.*

Tücsökviadalok a kínaiaknál. (Hugo's Jagd-Zeitung 1897 decz. 15.) Obrutschno orosz geologus a következő dolgokat beszéli el Kináról irt könyvében a kínaiak tücsökszenvedélyéről és tücsökviadalairól. A kínaiak ismeretlen minden izgató, vérengzős játék: a párbaj, a gladiatorok viadala a rómaiaknál, a tornajátékok a középkorban, a bika-, kakas- és ökölviadalok, sőt a vadászat és lófuttatás is. Minden szórakozásukat jellemzi az ártatlanság. Kártya, pajoir sárkány, dominó és sakk az ő ártatlan mulatságaik, melyekhez némely vidéken a más-hol sehohsem ismert sport — a tücsökviadal járul. Azok, kik ennek a sportnak átengedik magukat, leücsösznek tücsköket és ezen rovarok kitűnő példányaival úgy dicsekszenek, mint nálunk például egy lókedvelő telivér futóival. Ezekre az iczipiczi állatokra nagy fogadásokat tesznek, egész vagyonokat nyernek vagy vesztenek és akárhány jómodu kínai, ki kártyának és opiumnak dicsőségesen ellenállt, amint tudósítónknak Pekingben beszélték, koldusbotra juttatta ez a tücsök-sport. Pekingben és környékén a tücsök-sport annyira elterjedt, hogy az ő fogásukra és eltartásukra szükséges eszközök fontos kereskedelmi cikket képeznek és jól jövedelmeznek elárusítóiknak. Egyrésze a megfogásukhoz, másrésze az eltartásukhoz szükséges, a többiek meg magához a viadalhoz valók. A vésőhöz hasonló eszközzel kitégítik a talak és kövek közt lévő repedéseket, hol a tücsök előszeretettel tartózkodik és a tücsköket onnan kikergetik. A kiszemelt példányt elővigyázattal befedik egy drótkúppal, hogy ne tudjon elmenekülni, aztán agyafúrt módon juttatják a házikójába. A hozzávaló eszköz két csészéből áll, melyek közül egyik nyitott, másik fedővel van ellátva és egy hat hüvelyk hosszú s mind a két végén nyitott csőből. A befedett csésze a tücsök tartózkodási helyéül szolgál, van benne egy kis, a kutya-ólhoz hasonló agyagból készült házikó, két egymással szembe levő bejáratral és mellette egy iczipiczi csésze rizsszel és vízzel tele. A drótbtorító és a cső okvetlen szükséges fogóeszközök, mert a kézzel való megfogásnál az állat könnyen megsérül és a viadalra képtelenné válik, a csövet a drótbtorító egyik lyukába beszorítva, bántatlanul lehet a tücsköt házikójába juttatni. Az ijedt állatka, mely fogháza falán ide-oda mászkálva menekülni igyekszik, ösztön-

szerüleg bújik be a csőbe, melyből fúvás által a cső másik végéhez tartott csészébe röpítik. Ha a kis fogoly helyrejött az első ijedtségtől és kipihente a hiábavaló menekülési kísérletek fáradságait, megszokta új otthonát és pompás fogolykosztja mellett megvigasztalódott elvesztett szabadsága feletti bánatától. Szóval ha fizikailag és erkölcsileg helyre jött, akkor elérkezett a viadal ideje. Két tücsöktulajdonos megbeszéli egymással a viadal feltételeit, a sportkedvelők nagy számmal tolakodnak oda, kíváncsi szemek vizsgálják a fogházukban ülő, mit sem sejtő viadorokat, fogadásokat tesznek és egyiknek vagy másiknak az előnyét élénk taglejtéssel beszélik meg, vitatják s kikiáltják a világba! És most következik maga a viadal. Megint a csőbe csalva és onnan ismét kijöve, szembeáll egymással a két ellenség, annélkül hogy tudná, mi vár rá a küzdőtéren: egy laposfenekű csészén meredek oldalakkal. Egy pillanatig ott állanak elszédülve, némán, ostobán, éppen mint a bika, mielőtt a torcador a vöröslobogót előtte ide-oda lengette. A tücsök vöröslobogója vetélytársának a csápja. Alig hogy az övét érintette, az által iszonyu dühbe jön, nincs szükség egyéb ingerlésre, egymásra rohan a két állat, mely fajának tulajdonságánál fogva elkecseregett ellenszennvel viseltetik a fajtájabeliek iránt, összemarakodnak és nem nyugszanak, míg az egyik holtan hever a küzdőtéren, vagy a másik által a csésze szélén át kiröpítették. Néha a győztes új ellenséget állítanak szembe, friss erővel; ha ezt is leverte és tán még egy harmadikat és negyediket is, akkor nő a hírneves és emelkedik az értéke nemcsak szerencsés gazdája szemében, de minden kínai előtt is, ki a tücsök-sport iránt érdeklődik, lelkesül. Egy ilyen a viadalban kipróbált példányért 30 rubelt is adnak orosz pénz szerint, sőt még hallatlanabb összegeket is. Ujjonnan befogott tücsköket a sporthoz szükséges eszközökkel ezerszámra lehet kapni a pekingi piacon.

A békák mint zenekedvelők. Mult ősön egy este nőm zongorázott, én meg a szobában fel s alá sétálva hallgattam, — az ajtó előtt többször elhaladva valami vakircsálást hallottam, eleinte azonban nem vettem számba. Miután azonban ez folyton hallható volt, figyelmesebbé lettem s okozóját keresendő, felnyitottam az ajtót; — nagy bámulatomra egyszerre 15—20 kis varas-béka ugrott be a szobába. Volt aztán dolgom, míg azokat összefogdosztam s kidobtam, mint hivatlan vendégeket. Másnap este nem volt szobámban zene, de béka sem jelentkezett. Így a harmadik este sem. A negyedik este újra volt zongorázás s az én békáim újra az ajtó elé gyülekeztek. Ezekből azon véleményt merítettem, hogy a békáknak zeneérzéküknek kell lenni, mert azok a zene hangjaira gyülekeztek ajtóhoz. Érdekes volna megfigyeléseket tenni, ha vajjon csakugyan érdekl-e a zene a békát? Ajánlom figyelmükbe az érdeklődőknek! Réa, 1898. február.

Buda Ádám.

Zergék fényképezése a Magas-Tátrában. E tekintetben a mult év nyarán és őszen dr. Eljasz-Radzikowski Szaniszló, zakopanei orvos, a Magas-Tátra kiváló kutatója tett moment-készülékekkel kísérleteket. Habár kísérleteihez igen nagy türelem és rendkívüli óvatosság kellett, azok teljes megelégedésére szép sikerrel jártak. Dr. E. R. Sz. szerint a zergéktől sűrűbben lakott vidékeken négykézláb kell küszni, mialatt a marmoták, melyek éberebbek a zergéknél és ezek előőrseiként éles fittyökkel keltik fel a zergék figyelmét, nagy akadályokat gördí-

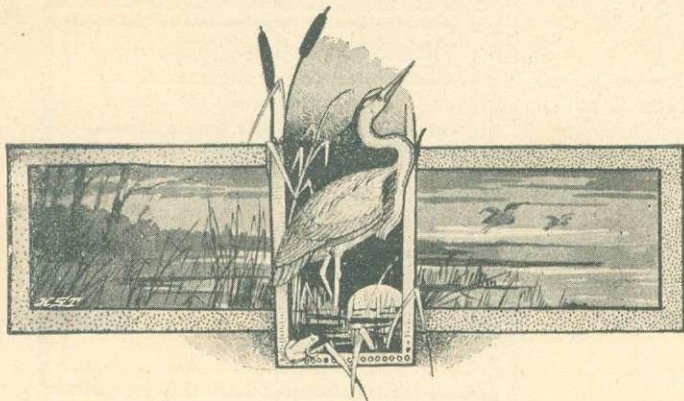
tenek a vállalkozó fényképező elé. Dr. E. R. Sz. azt tapasztalta, hogy e célra legalkalmasabbak a verőfényes napok köddel és mélyen járó felhőkkel, mert ilyenkor nagyon meg lehet a zergéket közelíteni. De nagyon alkalmasnak találta e célra az őszt is, különösen ha az ember sötét ruhában négykézláb kúszik, mivel ekkor még a zergét is meg lehet téveszteni.

T. K.

A kínaiak és japániak igen furcsa módját ismerik a halászatnak. Igen komikus manővereket rendeznek holdvilágos éjszakákon, hogy a halakat a szó szoros értelmében hálóba kerítsék. Hosszú, keskeny, papucs alakú csolnakok, melyeket »papucs-csolnakok«-nak neveznek s amelyek mintegy 25 láb hosszúak és 18 hüvelyk szélesek, olyformán vannak összeállítva, hogy szélük egy magasságon áll a vízzel. Az egyik oldalán keskeny, fehérre festett fakéret van alkalmazva, mely benyúl a vízbe és a rásugárzó holdfényben úgy csillog, hogy a halak víznek tartják. Játszva ugranak át rajta, természetesen egyenesen a csolnakba, melynek tulsó oldalán egy függőlegesen alkalmazott háló minden szökési kísérletnél visszadobja őket a csolnakba.

* * *

Intézetünk, a mely működésével a külföldön is mind nagyobb elismerésre talál, újabb kitüntetésben részesült, amennyiben *Ferdinánd bolgár fejedelem Lendl Adolf dr.-t* a takszidermia és a tanszerkészítés terén szerzett érdemei elismeréséül, a „*bolgár fejed. udvari szállító*“ címével tüntette ki.

Szerkesztői üzenetek.

Közleményeink utánnyomása tilos.

Névtelen levelekre nem válaszolunk. Kéziratokat még kivételesen sem küldünk vissza.

Dr. S. úrnak. A mikroszkópokról szóló cikket legközelebb fogjuk közzé adni. Mikroszkópokban válogathat nálunk. Csak Reichert-félet tartunk raktáron, mert ezek kitűnőek és emellett igen jutányos az áruk. 1000-szeres nagyításig körülbelül 120 frtért kaphat céljainak megfelelő készüléket.

R. M. tanár úrnak. Örülünk, hogy a bogárgyűjtésről szóló útmutató cikkünknek jó hasznát vette. Hozni fogunk legközelebb az állattani prakszisba vágó egyéb cikkeket is.

V. L. úrnak. Kaparj kurta, neked is lesz!

G. R. úrnak. Azt a szép tájképet a pünkösdi számba szántuk.

V. Fszb. úrnak. Köszönjük az előfizetőket.

Kis mókus. Versei nem ütnek meg a mértéket; inkább megfordítva.

Bl. G. br. úrnak Nem csak hazánk minden magasvidéki megyéjé-

ből, de Ausztriából és Németországból is küldenek hozzánk siket- és nyírfajdokat kitömés végett; ha 2—3 napig is jön a postával, mégsem romlik meg kezeink között. Mindamellet kérjük a kilátásba helyezett kakasokat lehetőleg friss állapotban a postára adni.

B. L. főerdész úrnak. Már tavál is számos felszólítást vetünk egy vadászati zsebnaptár kiadására; azonban tavál lapunk megindításával igen el voltunk foglalva, amiért elhalasztottuk. Az idén ki fogjuk adni. Szíves figyelemzetéseit köszönjük, bár magunk is gondoltunk mindarra. Mindenesetre az erdész igényeit is ki fogjuk elégíteni vele és máris gondoskodtunk arról, hogy egy kiváló szakférfiut megnyerhessünk az erdészeti fejezetek megírására, a ki mindenesetre különös tekintettel lesz a hazai viszonyokra. A vadászati és ornithológiai rész megírására Lakatos Károly fog vállalkozni s az állattani részt Dr. Lendl Adolf fogja szerkeszteni. Minde fejezetek dióhéjban összefoglalva nem fogják egy kényelmes zsebnaptár keretét felülmúlni. Oly jutányosan fogjuk adni, hogy az erdészeti altiszti személyzet s általában a legszegényebb vadász-osztály is könnyen megszerezhesse s ez okon minél nagyobb elterjedést nyerjen. Címe lesz: „A Természet“ zsebnaptára az 1899-iki évre. Egyelőre többet nem közölhetünk; előfizetési felhívások szétküldésében annak idején nem lesz hiány.

B. S. úrnak. Nem ismerjük a hirdetett konzerváló csuda-(!) folyadékot és nem is vagyunk kíváncsiak rá; beérjük a mi mérgező anyagunkkal és ön is bátran használhatja azt; nem új, mert már egy évtized óta kipróbálták a világ legelső muzeumaiban és a legjobb konzerváló folyadéknak bizonyult. Különbben sem csakis a méreg óvja meg a kitömött állatot a megromlástól, hanem a preparátor gondossága is határoz abban. Egyébiránt a méreggel való visszaélés és a csodaszerekkel való kísérletezések mindig megboszulják magukat.

K. J. főerdész úrnak. A *mechanikus uhuval* való bánásmód felette egyszerű. Állványostól felállíthatja az ember ott, ahol akarja; azután a mechanizmushoz kapcsolt kellő hosszúságú zsinórt egészen a leshelyig vezetve, ennek segítségével a madárban rejlő gépezet a kellő alkalmakkor mozgásba hozza, minek következtében a madár *szárnyai* csapkodó mozdulatokat tesznek, mi a ragadozókra rendkívül ingerlő és csábító hatással van. Ebből áll az egész. Előnyei a mechanikus uhunak: 1. Enni nem kér, 2. könnyű és kényelmes szállíthatás, 3. nagy tartósság, 4. nagyobb csábító hatás az orvmadarakra, kiváltképen a sasokra. 5. véletlenül agyon nem löhető, 6. ugrándozásaival bosszuságot nem okoz, 7. még egyszer meg nem döglik, 8. sas meg nem ölheti stb. Intézetünk jelenleg még több példány birtokában van s jutányos árért szállíthatunk.

S. E. dr. úrnak. A fehér vakondok nem oly ritkák, amint ön gondolja. Intézetünkbe évenként különböző vidékekről küldenek be néhányat is kitömés végett.

S. R. dr. úrnak. 150—200 frtért kitűnő mikroszkópot kaphat. Részletfizetésre is adjuk önnek.

S. M. úrnak. Bármikor szívesen látjuk intézetünkben, ahol a kívánt madarakat megtekintheti. — Nyírfajd is van már elég.

B. G. úrnak. A frissen elejtett siketfajdot Gráczból is küldheti hozzánk postán; nem romlik meg útközben; dürgő állásban legmutatósbab.

C. M. úrnak. Nincs igaza

B. L. úrnak. Köszönjük szívességét; jövőben is hálásan fogadjuk az előfizetőket, csak tessék gyűjteni, az ön vidékéről úgysis csak kevesen vannak. Mutatványpéldányt kaptak.

B. V. úrnak. Már mások is küldenek intézetünkbe a párisi kiállításra szánt állatokat. Kiválóan szép példányokhoz ritkán lehet jutni, azért akkor kell kitömteni azokat, amikor megkerülnek.

Alföldi. Legközelebb teljesítjük kívánságát; a rétek és nádasok csodás világáról fogunk írni.

Vadvirág. Megfigyelése jó, de már nagyon is túlhaladott; csakis új dolgokra reflektálhatunk.

Kérem.

Kérjük, méltóztassék e füzetet, ha nem tetszik azt megtartani, illetőleg előfizetni rá, valamelyik érdeklődő ismerősének átadni. — Az előfizetési pénz (3 frt. évenként) dr. Lendl A. intézetének küldendő (Budapest II., Donáti-utca 7) lehetőleg az e füzetben mellékelt postautalvány felhasználásával. — Tanintézetek levelezőlappal évi számlájokra rendelhetik meg e folyóiratot.

Telivér pedigrees-vizslák.

Angol Pointer, Angol Setter, Irish Setter, Gordon Setter, Szálkásszörű német, Símaszörű német, Griffon.

Kaphatók:

FÓNAGY JÓZSEF-NÉL
BUDAPEST,

Károly körút 5. szám.

Kitűnően idomítva
200 fttól feljebb; kölykök 50 ft.

Ugyanott megrendelhető:

Fónagy Vizslaidomítása

..... című könyv 3 forintért.

Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF FŐHERCZEG
udvari szállítója,

Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF ÁGOST FŐHERCZEG
kamarai szállítója

és
Ő kir. Fensége
FÜLÖP-SZÁSZ-COBURG-GOTHA
HERCZEG

szállítója.

Dr. LENDL ADOLF

műgyetemi magántanár, kép. középiskolai tanár, a m. nemz. muzeum volt tisztviselője, számos bel- és külf. egyesület tiszt., örök., választm. v. rendes tagja,

PRAEPARATORIUMA ÉS
TANSZERKÉSZÍTŐ INTÉZETE
BUDAPEST,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Budapest, 1892: arany-érem.
Debreczen, 1894: elsőrendű állami érem.
Leipzig, 1894: díszoklevél.
Lemberg, 1894: elismerő oklevél.
Zenta, 1895: első arany-érem.
Moszkva, 1896: e. ezüst-érem.
Budapest millenniumi kiállítás 1896: 2 érem.
Lüdenscheid, 1897: ezüst-érem.
Brüssel, 1897: arany-érem.

Legmagasabb és magas elismerések.

A Vallás- és Közoktatási, a Földmívelésügyi
Miniszteriumok és Budapest
Székes Főváros Tanácsának ajánlása.

A Magy. Nemz. Museum és Európa
elsőrangú museumainak szállítója.

A vad tilalmi ideje Magyarországon.

Vad-fajok	Janár	Fébruár	Március	Április	Május	Június	Július	Augusztus	Szeptember	Október	November	Décember
Szarvasbika	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Szarvasbikán	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Dámbika	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Dámsuta	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Őzök	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Őzseta	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Zerge	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Zergeláda	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Mézal nyúl	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Siket- és nyírfajókakus	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Siket- és nyírfajókák	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Császármadar	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Fácán	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Fagoly	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Tüzek	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Vad és szelid galamb												
Vándor és vízimadarak (A kórházi hely-átvitelre)												
Eneklő madarak	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T
Sirárgyök és verébek (csak szelidülők és erdőmadarak)												
Serté- és dávad												
Óregi nyúl stb.												
Ragadozó madarak												
Helló, varjak stb.												
Hajtó kutyával	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T	T

URSITS „Cascara-Sagrada-bora“

a 3 sziv védjeggyel.

Emésztési zavarok, aranyér, macakszékrekedés, idült gyomor- és bélbajok ellen legjobb a világon.

I üveg 4 korona.

Főraktár: „URSITS“ gyógyszerháza
Budapest, VIII., Rákóczy-tér.

Ugyanitt kapható a világ bármely lapjában hirdett gyógyszerészeti vágó különlegessége.

A Magyar Asphalt

részvény-társaság

Budapest, Andrásy-ut 30. sz.

Elvállal:

Asphaltburkolást,
száraztatélt.

Vidékre is szállít
asphalt-anyagot

legolcsóbban jótállás mellett.

Dr. LENDL ADOLF intézetében megrendelhetők:

Kohaut, A Magyarorsz. Madarak meghatározó könyve, 2 frt. — **Lakatos**, Természeti és Vadász-képek, 2 frt. — **Lakatos**, Vadászhit, kötve 2 frt. — **Lakatos**, Vadászati és Madarászati Emlékeimből, 3 frt. — **Lakatos**, Magyarország nappali orvmadarai, 1:50 frt. — **Thanhoffer**, A Mikroszkóp és alkalmazása, 3:60 frt.

Iskolai könyvtáraknak számlára küldjük meg e műveket, másoknak utánvétellel vagy a pénz előleges beküldésére.

»A Természet« szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

74:9.98. Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.

Mikroszkópok
és
mindenféle
kézi nagyítók
kaphatók
intézetünkben.

Képes árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

A Parádi üvegyár raftára
Görög István
Budapest, Kossuth Lajos-u. 15.

Ujánl:
Hengerüvegeket, gyűjtőüvegeket,
mikroszkópi
tárgy- és fedőlemezeket stb.

Dús választék.

Kitűnő minőségben.